

5. Закон України «Про вищу освіту» №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. – Електронний ресурс – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>(дата обращения: 28.03.2014).

6. Лебедик Л. Принципи педагогічної підготовки майбутніх магістрів економіки як викладачів вищої школи/ Л.Лебедик // Вісник Львівського університету. Серія педагогіка. – 2009. – Вип. 25. Ч. 3. – С. 183–190.

7. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве/ В.А. Моляко, М.Л. Смутьсон. – Киев : Знание, 1985. – 14 с.

8. Пасько О.Н. Теоретические аспекты готовности как основа компетентностного подхода в профессиональной подготовке сотрудников милиции / О. Н. Пасько [Электронный ресурс] // Психология и право – 2013. – №1. – URL: <http://psyjournals.ru/psyandlaw> (дата обращения: 17.07.2013).

9. Психолого-педагогічна модель особистості викладача вищої школи – Електронний ресурс – <http://ua.textreferat.com/referat-10923-1.html> (дата обращения: 17.07.2013).

В статтє представлен теоретический анализ проблемы определения понятия «психологическая готовность к преподавательской деятельности», раскрыты специфические особенности данного вида деятельности, а также характеризированы требования к педагогической подготовке магистров. Основной особенностью преподавательской деятельности названо постоянное взаимодействие научного и педагогического творчества, которое заключается в преобразовании научной информации в учебную на уровне современной науки. В статтє указывается на незаинтересованность студентов магистратуры заниматься научной и преподавательской деятельностью, а также на необходимость совершенствовать учебные планы с учетом формирования готовности к осуществлению деятельности преподавателя.

The paper presents a theoretical analysis of the problem of the definition of "psychological willingness to teaching," disclosed the specific features of this type of activity, and are characterized in teacher training requirements for masters. The main feature of teaching called constant interaction of scientific and pedagogical creativity, which is the conversion of scientific information in the curriculum at the level of modern science. The article points to the disinterest of graduate students to engage in research and teaching, as well as the need to improve curricula, taking into account the formation of readiness for the implementation of the teacher.

О.І. Маляр (м. Вінниця)

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ СФЕРИ З ЕМОЦІЙНИМИ ПРОЯВАМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Емоційні реакції і поведінка людини залежить від взаємодії з оточуючими та є основним аспектом суспільного життя. У свою чергу, дії, вчинки та поведінка залежать від емоційних реакцій, настроїв. Любов, радість, сум, горе, обурення впливають на спілкування, ставлення людей один до одного. Нездатність регулювати емоції може викликати конфліктні ситуації. Такі непорозуміння часто виникають у дітей з дорослими, внаслідок неадекватних проявів емоцій та емоційних реакцій. Довільність емоційної регуляції займає важливе місце у структурі особистості. Вміння регулювати емоції сприяє позитивному розвитку особистості, її успіху у

діяльності та спілкуванні з оточуючими. Адже емоції, емоційні стани та довільність – це одні із важливих компонентів у розвитку структури особистості дитини. У молодшому шкільному віці довільність – це запорука успішного навчання, становлення регуляції дій, діяльності, емоцій і психічних процесів. Психологічні характеристики довільності дій у дітей молодшого шкільного віку розглядаються як цілеспрямованість, опосередкованість, усвідомленість. Довільна діяльність характеризується свідомою організацією дій, умінням аналізувати та керувати обставинами, які виникають у тій чи іншій ситуації, та досягати поставлених цілей, переборюючи вплив сторонніх чинників. У дослідженні розвитку довільної сфери молодших школярів ми розглядаємо, передусім, як розвивати вміння бути слухняним, виконувати вимоги і завдання, які ставлять учитель та батьки, не проявляючи своїх негативних емоцій та емоційних станів. Ми вважаємо, що успішна організація дій та діяльності у молодшому шкільному віці залежить від уміння проявляти ініціативу, досягати цілей та контролювати власні емоції.

Аналіз останніх наукових досліджень. У кінці дошкільного та на початку молодшого шкільного віку у дитини з'являється таке новоутворення, як довільність регуляції емоційних процесів на рівні контролю за власною поведінкою, що вказує на взаємозв'язок емоційного і реактивного компонента психіки. Подальший розвиток довільності емоційних та поведінкових реакцій формує довільність пізнавальних процесів. Вікова динаміка довільності тісно пов'язана з емоційною сферою та з формуванням довільної регуляції, тобто емоційні процеси стають більш контрольовані та менш імпульсивними. Це факт пов'язаний з розвитком самоконтролю, цілеспрямованості, стійкості та глибини емоційного процесу, що у вітчизняній психології розглядається, як показник високого рівня розвитку довільної регуляції [2, с. 87-89].

Проблемі довільності та емоційній регуляції присвячені праці, як зарубіжних (О. Сталлер, П. Петте, Р. Ассаджолі), так і вітчизняних авторів (В. А. Крутецький, С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонт'єв, В.К. Калін, Л. С. Виготський, О. Я. Чебикін).

Дослідження, які присвячені аналізу довільної емоційної регуляції особистості, розглядаються у деяких аспектах. Зокрема емоції та довільність виступають як внутрішній механізм регуляції поведінки (В. К. Вілюнас, М.Я.Басов, Я. Рейковський, П. Ф. Ломов); довільність регуляції емоцій залежить від розвитку когнітивної сфери особистості (Ж. Піаже, О. М. Леонт'єв, К. Ізард, Л. С. Виготський); воля контролює емоційні реакції людини (В. А. Крутецький, К. Левін).

Мета нашої статті полягає у теоретичному аналізі наукових досліджень та отриманні власних емпіричних даних щодо проблеми взаємозв'язку довільної сфери з емоційними станами та емоційною регуляцією молодших школярів.

Завдання дослідження:

- проаналізувати існуючі дослідження довільності емоційної регуляції дітей;
- виявити взаємозв'язок між довільною сферою та емоційними станами й емоційною регуляцією.

Так, О. Я. Чебикін стверджує, що розвиток емоційної регуляції - це чіткі дії або певні групи методів цілеспрямованого впливу на емоційну сферу людини. Під емоційною регуляцією навчальної діяльності, автор розуміє активне включення сфери емоційно-почуттєвої сфери у процес засвоєння знань [6, с. 4].

Розвиток емоційної сфери молодшого школяра активно змінюється під впливом оточуючого світу. Як стверджує П. М. Якобсон, одні емоції та переживання у дитини виникають часто, проте, інші рідко або взагалі їй незнайомі. Молодший школяр, особливо першокласник, бурхливо реагує на важливі для нього ситуації, ті явища які мають важливе значення для нього та викликають яскравий емоційний відгук. Пізніше дитина молодшого шкільного віку проявляє нові риси, починає виражати свої емоції більш стримано, особливо у присутності однолітків [8, с. 84].

І. В. Петренко зазначає, що регулятивна системи особистості молодшого школяра має багаторівневу структуру в якій можна вичленити три ступені: імпульсивні, мимовільні процеси, що є за своєю природою рефлексорними та не контрольованими; довільні процеси, що формуються на основі відображення у свідомості особистості необхідності й можливості регулювання власної активності завдяки мовленнєвому опосередкуванню; вольові процеси та вольова активність як особистісний рівень довільної регуляції [5, с. 187].

На думку Л. І. Божович, для зміцнення емоційно-позитивного ставлення учнів до школи слід приділити увагу індивідуальним можливостям та відмінностям дітей, пам'ятаючи, що серед них є впевнені і невпевнені в своїх силах; є діти, які намагаються проявляти активність, демонструючи позитивно-зацікавлене ставлення до школи і вчителя, проте, є й такі, які прагнуть бути непоміченими, чітко не виражають своє ставлення до школи, або мають негативний емоційний фон такого ставлення [1, с. 153-159].

У довільних діях центральним є ставлення до мети та засобів її досягнення. Вольові дії передбачають усвідомлення мети в її відношенні до мотиву діяльності. Таке розрізнення вольових і довільних дій дає підстави розглядати їх як рівнозначні, хоч і різні за змістом. Воля розглядається як довільна регуляція, що характеризується довільною поведінкою. На думку В.К. Каліна довільна регуляція – це прояв самосуб'єктивних відносин, тобто така активність, яка спрямована не на зовнішній світ чи на інших людей, а на самого себе. На різних етапах онтогенетичного розвитку довільна емоційна регуляція набуває певного якісного змісту [3, с. 75].

Т. І. Шульга вважає, що вольова регуляція - це особистий рівень довільної регуляції. У кожному віковому періоді окремі компоненти вольової регуляції відіграють певну роль, обумовлюючи становлення і функціонування волі в цілому. Завдяки розвитку довільності дій та діяльності молодший школяр набуває здатності самостійно ставити перед собою цілі, організувати та контролювати свою роботу, бути ініціативним, цілеспрямованим, рішучим і відповідальним. Вчена виділила 3 стадії розвитку довільної (вольової) регуляції у дитинстві:

- суб'єктивна проявляється у поведінковій активності дитини, яка за допомогою вказівок дорослих, поступово переходить в організовану поведінку. На даній стадії відбувається зародження вольової регуляції. Проявляються первинні вияви вольової регуляції, де виділяють такі компоненти: довільні та вольові дії, боротьба мотивів, вольові якості, планування діяльності та контроль за виконанням досягнення цілі. Дана стадія охоплює віковий період від раннього до дошкільного дитинства.

- довільна регуляція та саморегуляція. На даній стадії відбувається диференціація усіх компонентів вольової регуляції, що дозволяє усвідомлено керувати собою, регулювати своє поведінку у продовж молодшого шкільного віку та підліткового періоду.

- вольова регуляція характеризується високою зрілістю, наявністю в її розвитку інтеграційних тенденцій і різних способів досягнення цілей. Компоненти вольової регуляції стають усвідомлюваними, завдяки чому саморегулювання діяльності та поведінки піднімається на більш високий рівень. Дана стадія становлення вольової регуляції охоплює підлітковий і старший шкільний вік [7, с. 107-108].

Формування довільної емоційної регуляції на думку В. С. Мерліна, у дитинстві залежить від індивідуальних особливостей нервової системи, яка виконує регулюючу функцію вищої нервової діяльності. Від типів нервової діяльності залежить динаміка умовно-рефлексорних процесів. Тому тип темпераменту виконує також регулюючу функцію у психічній діяльності [4, с.12].

На нашу думку довільність емоційної регуляції – це здатність керувати власною поведінкою та цілями, уміння самостійно ставити мету, й відповідно до неї, самостійно контролювати емоції, емоційні стани та діяльність.

Отже, аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури стосовно розгляду проблеми довільності емоційної регуляції показав наявність суттєвих психолого-педагогічних напрацювань стосовно її вирішення. Однак, теорія, методика й практика розвитку довільності емоційної регуляції молодшого школяра не дістала ще вичерпного психологічного обґрунтування і вимагає подальшого опрацювання.

Виклад основного матеріалу досліджень. Для визначення взаємозв'язку довірливої сфери з емоційними проявами та емоційністю у дітей молодшого шкільного віку ми використали кореляційний аналіз. Зворотній кореляційний зв'язок було виявлено між довірливістю дій і діяльністю та емоційними проявами, а прямий – між довірливою сферою та емоційністю в учнів початкових класів.

Аналіз отриманих результатів виявив прямі кореляційні зв'язки між довірливою сферою та емоційною збудливістю, що становить $r = 0,730542$, де $p < 0,001$; інтенсивністю емоцій ($r = 0,577327$; $p < 0,001$), тривалістю емоцій ($r = 0,507636$; $p < 0,01$), та негативним впливом емоцій на діяльність ($r = 0,378008$; $p < 0,01$). Це свідчить про те, що емоції міцно пов'язані з розвитком довірливої сфери, тобто, у дитини спостерігається добре засвоєння вимог та правил, що існують в колективі, та спостерігаються при виконанні завдань.

Слід зазначити, що негативний вплив емоцій на діяльність спричиняє негативний розвиток довірливості у дітей молодшого шкільного віку, тобто, негативний клімат заважає дитині добре навчатися та вмінню контролювати свої емоції при виконанні важких завдань. Якщо у дитини спостерігається сильна емоційна збудливість, інтенсивність емоцій та тривалість емоцій – це сприяє розвитку довірливості, незалежно від негативної чи позитивної ситуації.

За отриманими результатами кореляційного аналізу було виявлено дуже низький зв'язок між довірливістю дій, діяльністю та емоційною збудливістю ($r = 0,282296$; $p < 0,05$); інтенсивністю емоцій ($r = 0,170737$; $p < 0,05$) і негативним впливом емоцій на діяльність ($r = 0,158597$; $p < 0,05$), тобто, характеристики емоційності мають низький вплив на позитивний розвиток довірливості дій та діяльності, на планування та прийняття рішення щодо виконання завдань під час навчального процесу у дітей молодшого шкільного віку. Виявлений вплив на розвиток довірливості дій та діяльності на тривалість емоцій ($r = 0,516945$; $p < 0,01$) свідчить про тісний зв'язок між вмінням планувати діяльність, контролювати свої дії та проявом тривалості емоцій в учнів початкових класів у позитивній або негативній ситуації, що склалася.

Зворотній кореляційний зв'язок було виявлено між довірливою сферою, довірливістю дій і діяльністю та емоційними проявами у дітей молодшого шкільного віку.

Аналізуючи цю інформацію, ми отримали зворотній зв'язок між довірливою сферою та збудливістю ($r = -0,54091$; $p < 0,001$), тобто, високий рівень розвитку довірливості сприяє низьким проявам збудливості у дитини молодшого шкільного віку. Зворотній кореляційний зв'язок було виявлено між довірливістю та вередливістю ($r = -0,64119$; $p < 0,001$), що свідчить про те, що вередлива дитина має низький рівень розвитку довірливості; між довірливістю та боязливістю ($r = -0,47152$; $p < 0,01$), тобто, високий рівень довірливості сприяє розвитку впевненості у дитини молодшого шкільного віку, яка має низький рівень боязливості та навпаки високий рівень боязливості співвідноситься з низьким рівнем розвитку довірливості; між довірливістю і плаксивістю ($r = -0,57148$; $p < 0,001$), тобто, чим вищий прояв плаксивості у дитини, тим нижчий розвиток довірливості молодшого школяра та навпаки, чим вищий рівень розвитку довірливої сфери, тим нижчий прояв плаксивості в учнів початкових класів; між довірливістю та злобністю ($r = -0,55426$; $p < 0,001$). Це свідчить про те, що сильний прояв злості у дитини співвідноситься з низьким розвитком довірливості: чим вищий рівень розвитку довірливості, тим нижчий прояв злості у молодших школярів. Між довірливістю та радістю ($r = -0,52317$; $p < 0,01$) тобто, високий рівень розвитку довірливості сприяє стриманому прояву радості у дітей молодшого шкільного віку і навпаки; між довірливістю і ревністю ($r = -0,53124$; $p < 0,001$), свідчить про

те, що ревнива дитина може мати низький розвиток довільної сфери, та якщо молодший школяр має добре розвинену довільну сферу, то ревності будуть проявлятися дуже рідко; між довільністю та образливістю ($r=-0,60193$; $p< 0,001$) тобто, чим частіше дитина ображається на інших, тим має нижчий розвиток довільності та навпаки, чим рідше учень початкових класів проявляє образливість, тим вищий розвиток довільної сфери (довільності); між довільністю та впертістю ($r=-0,60193$; $p< 0,001$). Тобто, вперта дитина має низький розвиток довільної сфери, а висока довільність сприяє відсутності впертості у молодших школярів; між довільністю та ніжністю ($r=-0,64425$; $p< 0,001$), це свідчить про те, що дитина, яка найчастіше проявляє ніжність, може мати низький рівень розвитку довільності уваги і навпаки; між довільною сферою та співчуттям ($r=-0,63367$; $p< 0,001$) тобто, чим нижчий рівень розвитку довільної сфери, тим частіше молодший школяр проявляє співчуття до оточуючого світу, висока довільність сприяє низькому прояву співчуття у дітей молодшого шкільного віку; між довільністю і зарозумілістю ($r=-0,69156$; $p< 0,001$). Висока довільність у дитини має низький прояв зарозумілості та навпаки; між довільністю та агресивністю ($r=-0,65995$; $p< 0,001$) тобто, дитина зазвичай має низький рівень розвитку довільності та довільної сфери, але неагресивний молодший школяр має високий рівень довільності; між довільністю та нетерплячістю ($r=-0,61956$; $p< 0,001$) тобто, чим вища довільність у дитини, тим спостерігається нижча нетерплячість у поведінці молодшого школяра та навпаки; між довільністю та заздрістю ($r=-0,52049$; $p< 0,01$). Заздрісна дитина має низьку довільність, а високий рівень розвитку довільної сфери мають діти, у яких дуже рідко проявляється заздрість; між довільністю та жорстокістю ($r=-0,61484$; $p< 0,001$). Це свідчить про те, що прояви жорстокості у молодшого школяра свідчать про низький рівень розвитку довільної сфери, а високий рівень довільності у дитини співвідноситься з низьким рівнем прояву жорстокості.

Негативний кореляційний зв'язок виявлено між довільністю дій та діяльністю і збудливістю. Він становить $r=-0,50647$, де $p< 0,01$, що свідчить про те, що дитина, яка вміє планувати свою діяльність та контролювати свої дії в оточуючому світі буде мати низьку емоційну збудливість. За отриманими даними зворотній зв'язок з довільністю дій та діяльністю мають вередливість ($r=-0,4664$; $p< 0,01$); боязливість ($r=-0,56619$; $p< 0,001$); плаксивість ($r=-0,50196$; $p< 0,01$); злобність ($r=-0,41634$; $p< 0,01$); радість ($r=-0,7905$; $p< 0,001$); ревності ($r=-0,37791$; $p< 0,01$); образливість ($r=-0,5062$; $p< 0,01$); впертість ($r=-0,44248$; $p< 0,01$); ніжність ($r=-0,53781$; $p< 0,01$); співчуття ($r=-0,54434$; $p< 0,001$); зарозумілість ($r=-0,5121$; $p< 0,01$); агресивність ($r=-0,48956$; $p< 0,01$); нетерплячість ($r=-0,49151$; $p< 0,01$); заздрість ($r=-0,47406$; $p< 0,01$); жорстокість ($r=-0,31833$; $p< 0,05$). Таким чином виявлено, що чим частіше негативні та позитивні емоційні прояви виникають у дітей, тим нижчий розвиток довільності дій та діяльності, а вміння контролювати свої дії та планувати власну діяльність сприяє стриманості емоційних проявів у дітей молодшого шкільного віку і вказує, при цьому, на адекватний розвиток їх вольової сфери.

На основі аналізу отриманих емпіричних даних учителям початкової школи можна запропонувати певні рекомендації для позитивного розвитку довільності емоційної регуляції молодших школярів: спонукати дітей до вербалізації власного емоційного стану, демонструвати розуміння почуттів дитини; залучати дітей до обговорення позитивних способів регуляції гніву, печалі, почуття відторгненості чи інших негативних переживань; розвивати самосвідомість і мотивацію дітей за допомогою спонукання їх до опису або зображення того, що вони роблять добре, ким вони хочуть бути, що вони хочуть робити в майбутньому [9;10;11].

При взаємодії дорослих з дітьми слід враховувати рівень розвитку їх емоції та особливості прояву емоційних станів. Для забезпечення адекватних емоційних станів дітей молодшого шкільного віку батькам та вчителям потрібно цікавитися та контролювати їх дозвілля; дорослі мають дотримуватися таких типів спілкування, які сприятимуть адекватним проявам як негативних, так і позитивних емоцій у дітей та пам'ятати, що

надмірність позитивних проявів емоційності може викликати у дитини нудьгу, а негативна емоційність сприяє розвитку тривожності, агресивності, невпевненості, низької самооцінки та страху.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Розвиток довільності емоційної регуляції молодших школярів тісно пов'язаний з емоційними станами: збудливістю, капризністю, боязливістю, плаксивістю, злобністю, радістю, ревністю, образливістю, впертістю, ніжністю, співчуттям, зарозумілістю, агресивністю, нетерплячістю, заздрістю, жорстокістю. Якщо дитина надмірно проявляє всі вище зазначені стани, то в неї низький розвиток вольової сфери, що свідчить про низький рівень її довільної емоційної регуляції й негативно позначається на довільності її поведінки та діяльності, передусім, у процесі навчально-пізнавальної діяльності, яка є провідною для дітей молодшого шкільного віку. Негативні емоційні стани пов'язані з високою емоційною збудливістю, а домінування позитивних станів сприяє розвитку середньої емоційної збудливості та низькому негативному впливу емоцій на ефективність діяльності і спілкування у дітей. Інтенсивність та тривалість емоцій, передусім, негативних сприяє дестабілізуючому впливу на діяльність та поведінку учнів початкових класів. Виявлено, що суттєвим чинником для розвитку особистості молодшого школяра є розвиток позитивної довільної емоційної регуляції, що співвідноситься з адекватним віковим розвитком емоційно-вольової сфери у дітей молодшого шкільного віку. Це є важливим чинником успішного регулювання власної поведінки та діяльності при різних формах взаємодії з оточуючими: батьками, учителями, однолітками.

Отже, потрібно відзначити, що вчителям початкової школи слід приділяти особливу увагу розвитку довільної сфери учнів, враховувати їх індивідуальні емоційно-вольові властивості, оскільки саме розвиток довільності є запорукою успішного навчання та адекватної поведінки дітей молодшого шкільного віку. Вирішенню саме таких завдань буде присвячене наше подальше дослідження.

Література

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 689 с. – (Психологические исследования).
2. Изотова Е. И. Эмоциональная сфера ребенка: Теория и практика /Е. И. Изотова, Е. В. Никифорова// Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 288 с.
3. Калинин В. К. Волевая регуляция деятельности: автореф. дисс. на соискание учеб. степени док. психол. наук: спец. 19.00.01 "Общая психология, история психологии"/ В. К. Калинин. – Тбилиси, 1989. - 46 с.
4. Мерлин В. С. Очерки теории темперамента. / В. С. Мерлин. – М.: Издат. "Просвещение", 1964. – 303 с.
5. Петренко І. В. Вольова активність школяра як чинник навчальних досягнень/ І. В. Петренко // Актуальні проблеми психології. Т. 1.: Соціальна психологія. Організаційна психологія. Економічна психологія: Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка / [За ред. С. Д. Максименка та Карамушки Л. М.] - К.: Міленіум, 2008. – Вип. 13. - 166 с. - (Наукове видання).
6. Чебыкин А. Я. Эмоциональная регуляция учебно-познавательной деятельности/ Чебыкин А.Я. - ООО: Академия наук. Общество психологов СССР, 1992. – 240 с.
7. Шульга Т.И. Проблемы волевой регуляции в онтогенезе/ Т. И. Шульга // Вопросы психологии – 1994. - №1. – 106-111 с.
8. Якобсон П. М. Чувства, их развитие и воспитание / П. М. Якобсон. – М.: "Знание", 1976. – 384 с. – (Серия "Педагогика и психология").
9. Boyd, J., Barnett, W. S., Bodrova, E., Leong, D. J., Gomby, D. Promoting Children's Social and Emotional Development Through Preschool Education (2006) / <http://www.nieer.org>.

10. Davies, L. The Essential Skill of Self-Control (12/2001) / <http://www.kellybear.com>.
11. Davies, L. Emotional Intelligence: An Essential Component of Education (10/2000) / <http://www.kelly-bear.com>

В статтє сдєлан теоретический анализ проблемы развития произвольной эмоциональной регуляции у младших школьников. Описанные результаты эмпирического исследования взаимосвязи произвольной сферы с эмоциональными проявлениями младших школьников.

In the article it has been carried out the theoretical analysis of the problem of the development of the arbitrariness emotionality regulation of younger school children. It has beendescribetheresultsofthe empirical research on the relationship between the arbitrary sphere with emotional states of the younger school children.

М.М. Марусинець (м.Київ)

РЕФЛЕКСІЯ ЯК ЗАСІБ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Актуальність дослідження. Нове століття в освітній політиці позначено впровадженням ідей і стратегій модернізації освітнього процесу. В зв'язку з цим постає потреба в переосмисленні вимог до особистості майбутнього фахівця, здатного до сприйняття інноваційних процесів у системі освіти. Тому основна увага має бути спрямована на виявлення інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців у галузі педагогічної освіти.

Під інновацією розуміють різні нововведення в діяльності навчально-виховних закладів. Як процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно інноваційного стану. Інновація має комплексне значення і складається з двох форм: ідеї та процесу її практичної реалізації.

Мета статті полягає в трансформації поняття інновація в педагогічну діяльність вчителя та застосуванні її популяризації технологій навчання та місце рефлексії в навчально-рефлексивному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вчителя вихідним є визначення навчальної-педагогічної проблеми, що передбачає пошук нового способу її розв'язання. Іноді такі проблеми розв'язуються на найнижчому рівні – методом спроб і помилок, коли вчитель не усвідомлює проблему чи завдання, яке перед ним стоїть, не занурюється у його розв'язання, тобто не рефлексує, а це говорить про те, у нього недостатньо сформована здатність до переосмислення і перетворення свого досвіду як особистісного так і професійного у рефлексивно-інноваційний. Останній сприяє формуванню рефлексивного «Я» до власної поведінки і спілкування, до здійснюваної діяльності.

Сластьонін В.О. наголошує, якщо вчитель стає суб'єктом інноваційної педагогічної діяльності, то його повинні характеризувати такі якості [5]:

1) здатність не лише привласнювати світ предметів та ідей, а й перетворювати їх, створювати нові;

2) усвідомлення і сприйняття задач, установок діяльності на всіх етапах її здійснення, здатність і прагнення особистості самостійно їх визначати за потреби;

3) здатність до рефлексії, потреба в ній як умові усвідомленого регулювання своєї поведінки, діяльності відповідно до бажань і цілей, з одного боку, і усвідомлення меж «власної несвободи», з другого;

4) активна професійна позиція, прагнення і здатність ініціативно, критично й інноваційно рефлексувати результати діяльності і відносин;